

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5MCdo/16/2013
Identifikačné číslo spisu:	1111240726
Dátum vydania rozhodnutia:	16.12.2015
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2015:1111240726.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne PaedDr. S. Y., bývajúcej v Y., proti žalovanému Bc. W. Y., bývajúcemu v Z., zastúpenému advokátskou kanceláriou JUDr. Milan Ficek, advokát s.r.o., so sídlom v Bratislave, Žilinská 14, IČO: 47 23 757, o určenie príspevku na výživu rozvedeného manžela, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp.zn. 1 P 242/2011, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 2. júla 2013, sp.zn. 11 CoP 173/2013, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie o d m i e t a .

Žalobkyni nepriznáva náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní.

Odôvodnenie

Okresný súd Bratislava I uznesením z 25. februára 2013, č.k. 1 P 242/2011-97 konanie zastavil a žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť žalovanému náhradu trov konania k rukám právnej zástupkyne žalovaného vo výške 1.071,62 € do troch dní od právoplatnosti tohto uznesenia. Zastavenie konania odôvodil s poukazom na ustanovenie § 96 ods. 1 až ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, keď žalobkyňa vzala návrh na začatie konania späť v celom rozsahu bez uvedenia dôvodu, žalovaný so späťvzatím návrhu súhlasil a zároveň si uplatnil náhradu trov konania. O trovách konania rozhodol podľa § 146 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku. Uvedené uznesenie v časti zastavenia konania nadobudlo právoplatnosť 28. marca 2013.

Na odvolanie žalobkyne proti uzneseniu vo výroku o trovách konania Krajský súd v Bratislave uznesením z 2. júla 2013, sp.zn. 11 CoP 173/2013 uznesenie súdu prvého stupňa v napadnutej časti zmenil tak, že žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania a žalobkyni nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení uznesenia konštatoval, že náhradu trov podľa § 146 ods. 2 prvá veta (t.j. podľa výnimky) možno priznať len vtedy, keď ide o výlučné správanie žalobcu, t.j. bez možnosti žalovaného na takomto správaní čokoľvek zmeniť, resp. ho ovplyvniť. Mal za to, že v zmysle § 146 ods. 2 veta prvá O.s.p. pri späťvzatí návrhu bez udania dôvodu zodpovedá za zastavenie

konania zásadne žalobca, avšak v štádiu konania, kedy je na zastavenie už potrebný kvalifikovaný súhlas (resp. absencia nesúhlasu) žalovaného, nie je možné neprihliadnuť na fakt, že žalovaný mal možnosť so späťvzatím nesúhlasiť, ale tak neurobil. Tým žalovaný fakticky prispel k zastaveniu konania sp.zn. 1P 242/2011, keď je potrebné mu spoluzavinenie na takomto zastavení pričítať. Mal za to, že za danej situácie podiel spoluzavinenia žalobkyne a žalovaného nemožno určiť. Pri doslovnej aplikácii § 146 ods. 2 prvej vety O.s.p. by si mali platiť náhradu trov konania navzájom. Uviedol, že v týchto prípadoch je potrebné vychádzať z § 146 ods. 1 písm. c/ O.s.p., t.j. z pravidla, podľa ktorého žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania podľa jeho výsledku, ak konanie bolo zastavené. S poukazom na ustanovenie § 220 O.s.p. uznesenie súdu prvého stupňa v napadnutej časti zmenil. O trovách odvolacieho konania rozhodol s poukazom na ustanovenie § 224 ods. 1 O.s.p. v spojitosti s § 142 ods. 1 O.s.p..

Na základe podnetu žalovaného podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) mimoriadne dovolanie proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 2. júla 2013, sp.zn. 11 CoP 173/2013. Uviedol, že ustanovenie § 146 ods. 1 písm. c/ O.s.p. dopadá len na také prípady zastavenia konania, v ktorých neprichádza do úvahy aplikácia ustanovenia § 146 ods. 2 O.s.p.. V zásade platí, že pokiaľ dôjde k zastaveniu konania, žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania podľa jeho výsledku (§146 ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Výnimočne v zmysle § 146 ods. 2 O.s.p. možno uložiť účastníkovi, ktorý zavinil, že konanie muselo byť zastavené, povinnosť nahradiť druhému účastníkovi trovy zastaveného konania (§ 146 ods. 2 prvá veta O.s.p.). Ustanovenie § 146 ods. 2 O.s.p. určuje výnimku z aplikácie § 146 ods. 1 písm. c/ O.s.p., pri ktorej súd skúma procesnú otázku, či účastník konania zavinil jeho zastavenie. Mal za nesporné, že v predmetnej veci došlo k zastaveniu konania v dôsledku späťvzatia návrhu žalobkyňou. Pokiaľ dôjde k zastaveniu sporového konania v dôsledku späťvzatia návrhu, je súd povinný pri rozhodovaní o trovách konania zisťovať procesnú zodpovednosť pri zastavení konania na oboch procesných stranách. Kritérium procesného zavinenia je potrebné posudzovať z objektívneho hľadiska, a to vo vzťahu medzi tým, čo žalujúca strana v konaní požadovala, resp. akého výsledku sa domáhala, a skutočnosťou, pre ktorú žalujúca strana neskôr vzala žalobu späť s tým, aby konanie bolo zastavené. Pri riešení otázky, či účastník konania zavinil zastavenie konania, je potrebné vychádzať výlučne z procesného hľadiska a so zreteľom na procesný výsledok. V zásade platí, že pokiaľ žalobca vezme žalobu späť a nejedná sa o prípad podľa § 146 ods. 2 druhá veta O.s.p., zavinil zastavenie konania, a preto je povinný uhradiť žalovanému jeho trovy. Podľa jeho názoru súd prvého stupňa s ohľadom na danú skutočnosť pri rozhodovaní o trovách konania dôvodne postupoval podľa prvej vety ustanovenia § 146 ods. 2 O.s.p.. Poukázal, že sa v ustanoveniach § 146 ods. 2 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p. premietajú zákonné princípy, podľa ktorých náhrada trov zaťažuje stranu, ktorá v spore nebola úspešná, resp. účastníka, ktorý zavinil, že konanie muselo byť zastavené. Všeobecne platí, že náhradu trov sporového konania ovláda zásada úspechu, ktorá je vo veci doplnená zásadou zavinenia. Zmyslom využitia zásady zavinenia je sankčná náhrada trov konania, ktoré by pri jeho riadnom priebehu nevznikli, uložená rozhodnutím súdu tomu, kto ich vznik zavinil, alebo komu sa prihodila náhoda, ktorá ho vyvolala. Uviedol, že zavinenie zastavenia konania spočíva najmä na procesnom zavinení zastavenia konania, t.j. ak účastník konania vzal návrh na začatie konania späť pred rozhodnutím vo veci samej, bez udania dôvodu. Žalobkyňa neuviedla dôvody, pre ktoré vzala návrh späť. Žalovaný vyslovil svoj súhlas so späťvzatím návrhu a pre ten prípad si uplatnil náhradu trov konania, ktoré v písomnom podaní aj vyčíslil. Aj keď je v zápisnici z pojednávania 10. októbra 2012 uvedené, že ak vezme žalobkyňa svoj návrh späť, žalovaný si trovy konania uplatňovať nebude, nemožno pričítať zavinenie na zastavení konania žalovanému, ktorý vo svojom podaní z 28. novembra 2012 uviedol, že si uplatňuje trovy konania vo vyčíslenej výške. Mal za to, že je potrebné procesné skúmanie dôvodov, pre ktoré bolo konanie zastavené a ktorým je v danej veci späťvzatie návrhu na začatie konania žalobkyňou, a to bez udania dôvodu späťvzatia. Pokiaľ si žalovaný náhradu trov konania, ktoré mu reálne vznikli, uplatnil a aj vyčíslil, je potrebné vziať uvedené na zreteľ. Mal za to, že späťvzatie návrhu na začatie konania po začatí pojednávania si vyžaduje súhlas odporcu, po ktorom môže súd konanie zastaviť. Súhlas so späťvzatím návrhu na začatie konania však nemožno bez ďalšieho procesne považovať za súčinnosť zavinenia zastavenia konania. Z týchto dôvodov generálny prokurátor navrhol, aby mimoriadnym dovolaním napadnuté a na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.) spočívajúce uznesenie odvolacieho súdu bolo zrušené a vec vrátená Krajskému súdu v

Bratislave na ďalšie konanie.

Žalobkyňa vo svojom vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu uviedla, že generálny prokurátor sa v mimoriadnom dovolaní podrobne zaoberá procesnými otázkami zastavenia konania a náhrady trov konania v takomto prípade. Domnievala sa, že v prípade striktného držania sa výkladu skúmania zavinenia na zastavení konania z procesného hľadiska, by to bolo v danej prejednávanej veci na úkor princípu spravodlivého a morálneho rozhodnutia. Mala za to, že vyhlásenie odporcu na pojednávaní dňa 10. októbra 2012, že si nebude uplatňovať nárok na náhradu trov konania v prípade, ak žalobkyňa žalobu vezme späť, je potrebné považovať za účinné vzdanie sa jeho nároku na náhradu trov konania, ktoré nie je možné následne vziať späť.

Žalovaný sa k mimoriadnemu dovolaniu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Podľa § 243e ods. 1 O.s.p. ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 O.s.p.).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnomu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritórne rozhodli (porovnaj *Roseltrans proti Rusku* z roku 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd [viď napríklad *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010)], resp. závažných pochybení [viď *Sutyazhnik proti Rusku* (rozsudok z roku 2009)]. Za takú vadu alebo pochybenie však nemožno v žiadnom prípade považovať to, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory.

Zároveň ESLP opakovane dospel - na základe sčasti odlišných úvah - aj k názoru, že k porušeniu čl. 6 Dohovoru dochádza tiež vtedy, ak je právoplatné a záväzné rozhodnutie súdu zrušené v rámci mimoriadneho prieskumu, ktorý presadil taký subjekt odlišný od účastníkov konania, len na úvahe ktorého bolo posúdenie vhodnosti alebo potreby podania mimoriadneho opravného prostriedku iniciujúceho tento mimoriadny prieskum (viď napríklad rozhodnutia ESLP vo veci *Kutepov a Anikayenko proti Rusku* z roku 2005 a vo veci *Tripon proti Rumunsku* z roku 2008). Inštitút veľmi podobný mimoriadnemu dovolaniu upravenému v Občianskom súdnom poriadku bol predmetom skúmania ESLP vo veci *Tripon proti Rumunsku* (rozsudok z roku 2008). V tomto rozhodnutí ESLP konštatoval, že v skúmanom prípade generálny prokurátor nekonal na základe vlastnej iniciatívy, ale konal na základe žiadosti jednej zo strán sporu. ESLP zásah generálneho prokurátora do takéhoto súkromnoprávneho súdneho konania označil za priťažujúci faktor, pretože, hoci tento štátny úradník konal na základe podnetu účastníka súdneho konania, podanie mimoriadneho dovolania bolo ponechané výlučne na voľnej úvahe generálneho prokurátora. ESLP v danej veci preto dospel k záveru, že zrušenie

dotknutého právoplatného a záväzného rozhodnutia porušilo sťažovateľovo právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Aj aktuálne rozhodnutia ESLP z 9. júna 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (DRAFT-OVA, a.s., PSMA, s.r.o. a COMPCAR, s.r.o.) pripomínajú význam a obsah princípu rovnosti zbraní a princípu právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania.

Plénum Ústavného súdu súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), zohľadňujúc uvedené závery ESLP a reagujúc na niektoré prípady nejednotnosti senátov ústavného súdu pri riešení otázky prípustnosti mimoriadneho dovolania proti rozhodnutiu súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť a záväznosť, 18. marca 2015 pod sp.zn. PL.z. 3/2015 zjednocujúce stanovisko, právna veta ktorého znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

Vyššie uvedené naznačuje, ako tieto súdne orgány (ESLP a ústavný súd), oprávnené za splnenia určitých predpokladov zrušiť aj rozhodnutie najvyššieho súdu, budú rozhodovať v skutkovo a právne podobných veciach, v ktorých generálny prokurátor podá mimoriadne dovolanie napriek tomu, že mimoriadnemu dovolaniu nepredchádzalo využitie všetkých dostupných riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov.

Povinnosť vyčerpať prostriedok nápravy, a to aj v prípade pochybnosti o jeho účinnosti, vyplýva z ustálenej judikatúry ESLP (Van Oosterwijck proti Belgicku, rozsudok z roku 1980). Účastník konania je povinný vyčerpať všetky dostupné opravné prostriedky až po najvyššiu úroveň do takej miery, do akej je možné rozumne predpokladať, že ten - ktorý opravný prostriedok, oprávnenie podať ktorý účastník má, je (aspoň) potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Osobný názor účastníka konania na účinnosť alebo neúčinnosť konkrétneho opravného prostriedku nie je významný. Právomoc vyhodnotiť, či boli využité všetky dostupné opravné prostriedky, náleží ex officio súdu, ktorý rozhoduje o mimoriadnom opravnom prostriedku.

Vzhľadom na nejednotnosť súdneho rozhodovania, ktorá sa prejavila v zaujímaní odlišných právnych názorov obsiahnutých v rozhodnutiach senátov občianskoprávneho kolégia a obchodnoprávneho kolégia pri posudzovaní procesnej prípustnosti mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora, prijali občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu a obchodnoprávne kolégium najvyššieho súdu spoločné zjednocujúce stanovisko k prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243e až § 243j Občianskeho súdneho poriadku, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka“) ako spoločné stanovisko pod č. 94/2015. Právna veta tohto stanoviska znie: „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“

Predmetné stanovisko vychádza z názoru, že postup účastníka občianskeho súdneho konania, ktorý mal v určitom prípade možnosť napadnúť rozhodnutia súdov odvolaním alebo dovolaním, uvedenú možnosť ale nevyužil, i keď tieto opravné prostriedky mali potenciál podstatne ovplyvniť rozhodnutie súdu, sa prieči všeobecne rešpektovanej zásade „nech si každý chráni svoje práva“. Táto zásada zdôrazňuje procesnú povinnosť účastníka vyvinúť vlastnú aktivitu a iniciatívu tak, aby sám svojimi procesnými úkonmi riadne, včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou sledoval ochranu svojich subjektívnych práv. Pokiaľ účastník konania zostane v naznačenom smere pasívny, je (neskoršia) aktivita generálneho prokurátora vyúsťiaca do podania mimoriadneho dovolania neprípustná a nemôže

mať procesné dôsledky predpokladané v § 243e až § 243j O.s.p.

Dovolací súd s poukazom na hore uvedené dospel k záveru, že v danom prípade prebehlo dvojstupňové konanie, v ktorom mal žalovaný možnosť realizovať svoje procesné oprávnenia. Zo spisu nevyplýva, že by sám náležite chránil svoje práva a konal dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretne. Žalovaný nepodal dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu. Nevyužil preto dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mal k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Vzhľadom na pasivitu samotného žalovaného pri včasnej ochrane jeho práv je procesne neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podnecovaného žalovaným.

Z týchto dôvodov najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora ako procesne neprípustné (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s ustanoveniami § 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Generálnemu prokurátorovi v konaní o mimoriadnom dovolaní nemôže byť uložená povinnosť nahradiť trovy konania. Povinnosť nahradiť trovy konania v konaní o mimoriadnom dovolaní má ten, kto podal podnet na podanie mimoriadneho dovolania (viď § 148a ods. 1 a 2 O.s.p.). V danom prípade dal podnet na mimoriadne dovolanie žalovaný. Žalobkyňa nepodala návrh na priznanie náhrady trov konania o mimoriadnom dovolaní; najvyšší súd jej vzhľadom na to nepriznal náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní (§ 243i ods. 2 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.